

Tillgänglighet och delaktighet för alla?

Oscar anländer i god tid till sammanträdet. Redan ett par meter från trottoarkanten där taxin stannar går han in i en betongstolpe. – Jag borde kanske haft käppen idag, tänker han och undgår med liten marginal att också snubbla över blomsterarrangemanget utanför ytterdörren. Han hör ett glatt bej från Erik, som just rullar in i sin rullstol. Erik är snabbt framme vid informationsdisken där han stannar med en suck. Bänkskrivan är alldeles för hög för honom och han kan inte skriva in sig utan hjälp. Oscar frågar efter toaletten. – Den är där borta, säger mannen bakom luckan och pekar. – Åt vilket håll, frågar Oscar visket och mannen pekar en gång till. – Där, du ser skylten där borta bakom glasörrarna.

Mer om Oscar och Erik

20 procent av befolkningen har någon form av funktionsnedsättning. Oscar och Erik är två exempel på det. Oscar är gravt synskadad med små synrester. Han är extremt beroende av att både yttre och inre miljöer är rena från svärupptäckta hinder, nivåskillnader och så vidare. När han vistas i utsatta trafikmiljöer brukar han använda blindkäpp, men i övrigt känner han sig friare utan. Utan käpp är det inte säkert att människor han möter omedelbart upptäcker hans funktionshinder, något som är både på gott och ont. Att läsa skyltar hör till det som Oscar har mycket svårt med. I det här fallet hade det inte hjälpt om han tittat åt rätt håll och på nära avstånd eftersom reflexerna i glasörrarna gjorde det omöjligt att se. Väl inne på en toalett hade han fått känna sig fram för att hitta rätt. Både handfatet och strömbrytaren är vit mot en vitmålad vägg. Oscar skulle behöva betydligt större kontraster.

Eriks funktionsnedsättning är av ett annat slag. Han har förstås också svårt med trottoarkanter och liknande. På det sättet överensstämmer en del av hans krav på den fysiska miljön med Oscars. Dessutom utgör höjdnivån på inredning och liknande ofta ett problem, eftersom den är anpassad för stående och gående. I Eriks fall gör rullstolen att det inte är någon tvekan för omgivningen om att han bitvis är hjälpberoende. Däremot kan människor av någon anledning få för sig att hans oförmåga att gå innebär att han också är lägbegåvad. Det är inte ovanligt att människor höjer rösten och anstränger sig för att tala tydligt till honom. Om de inte vänder sig till hans ledsagare förstås. Det händer mer än en gång att man pratar med honom eller henne, i stället för att kommunicera direkt med honom själv.

ETISKA RÅDET SVARAR: Klara sig själv

Det svåraste för en person med en synlig funktionsnedsättning är oftast inte att få hjälp. Lyckligtvis är de flesta människor villiga att ge ett handtag i olika former. Samtidigt ligger det i människans natur att vilja klara sig själv, så mycket som möjligt. Att inte kunna vara självständig gnager på självkänslan och välbefinnandet. Man brukar säga om funktionshinder att det inte är en egenskap, utan i stället ett förhållande mellan skada eller sjukdom och den enskildes miljö. Att utforma miljöer så att den fungerar för alla ger människor ökad möjlighet att utöva sin autonomi. Det är också en rättighetsfråga i linje med människovärdesprincipen, som innebär att alla människor har lika värde och därmed också samma rätt, oberoende av personliga egenskaper och funktioner i samhället.

Bemötande

Möjligheten att vara delaktig handlar inte bara om en tillgänglig fysisk miljö. Det är i hög grad också en bemötandefråga. Det finns gott om exempel på att människor med funktionsnedsättning möter fördomar, negativa attityder och okunskap av ett slag som de upplever kränkande. Med etiskt språkbruk är detta exempel på brott mot icke-skadaprintipen. Den definieras som en moralisk skyldighet att inte orsaka fysiskt eller psykiskt lidande eller att kränka integriteten. Integritet har alla människor rätt till, oavsett intellektuell kapacitet och fysiskt tillstånd. Att respektera den kräver att man är lyhörd för andras gränser, livssammanhang och olikheter.

Inte lika men likvärdigt

Ibland tolkas människovärdesprincipen som att alla människor ska behandlas lika. Men vi människor är ju inte lika. Det går inte heller alltid att utgå från sig själv, i enlighet med den gyllene regeln. Jag ska självfallet inte utsetta andra för något som jag inte själv skulle vilja vara med om. Men vi är alla unika individer och därför stämmer det inte alltid att jag ska bemöta andra så som jag själv vill bli bemött. I etiska rådets utbildningar brukar vi tala om att man inte ska behandla människor lika, utan likvärdigt. Att fråga är oftast den bästa vägen.

EIVOR BLOMQVIST
sekreterare i Etiska rådet

I samarbete med etiska rådet svarar Pulsen på frågor om etik och etiska dilemman. Läs mer om etiska frågor i intranätet: Ledning/Etik. Där kan du även ställa egna frågor om etik och diskutera/samtala på Etiskt diskussionsforum

Agneta Mussi, administrativ enhetschef på akutenheten, välkomnar sjukgymnasten Anne Fältström som forskar om korsbandsskador, och är en av dem som börjat använda arkivcentralens nya forskarrum. FOTO: MIKAEL BERGSTRÖM

Lokaler för forskning

Ett nytt rum på arkivcentralen Ryhov med sex arbetsstationer innebär ökad service till de som forskar med hjälp av patientjournaler.

– Detta är en fantastisk möjlighet, och fin service, säger sjukgymnasten Anne Fältström, som är en av de forskare som nu får glädje av arkivcentralens satsning.

Tidigare var forskarna hänvisade till ett litet trångt rum under infektionskliniken med plats för två personer.

”Ofta upptagna”

Förhållanden som IVA-läkaren Fredrik Hammarskjöld tröttnade på:

– Det lämnade en del att önska vad gäller arbetsmiljö. Det som gjorde att jag tog upp problemet var inte den bristfälliga ventilationen och att det alltid var svalt varmt utan att arbetsplatserna allt för ofta var upptagna när man kom dit på sin forskningstid. På två datorer skulle forskare, kvalitetsuppföljare och arkivpersonal samsas vilket inte var tillräckligt. Jag tog då upp problemet med Boel Andersson-Gäre, Agneta Mussi och Ulla Strand som omedelbart tog sig an det och har löst det på ett mycket bra sätt. Vi har fått flera datorplatser i bättre arbetsmiljö. Våra journaler är framplockade precis bakom ryggen. Dessutom är man nära arkivets personal om man har frågor om journaler och de är

alltid mycket hjälpsamma vilket man som forskare sätter mycket stort värde på.

Skapats plats

I takt med att pappersjournaler scannats in och slängts gick det att skapa plats i arkivcentralens primärarkiv.

– Det känns väldigt bra att vi kan ge den här servicen, säger Agneta Mussi, administrativ enhetschef för akutenheten.

Totalt sex arbetsplatser har skapats och försetts med datorer av Futurum. Här kan de med forskarbehörighet komma in när de vill dygnet runt och sitta och arbeta, hela tiden med sitt material skyddat eftersom ingen utomstående har tillträde. Dessutom får de service av arkivpersonalen med att plocka fram journaler.

– Vi plockar fram journaler till forskarna. Det är många kirurgläkare, men också en del inom ortopedi, medicin och barnkliniken. Det ska vara smidigt och effektivt att jobba här. Vi hoppas att intresset ökar för att använda forskningsrummet säger Ritva Svensson, läkarsekreterare och ansvarig för scannerverksamheten.

Anne Fältström tillhör dem som har börjat använda den nya lokalen.

– Jag forskar på patienter med korsbandsskada i båda knäna, hur de mår och hur fysiskt aktiva de är. Jag har beställt fram 300–400 journaler, vilket inte var något problem.

MIKAEL BERGSTRÖM

Arbetsmiljön i fokus denna vecka

Vecka 37, 13-17 september, när du får detta nummer av Pulsen, pågår årets arbetsmiljövecka för fullt. Denna gång satsar Landstingets arbetsmiljöenhet på intranätet och serverar ett stort smörgåsbord av ämnen.

– Det kommer att finnas länkar till olika tester man kan göra själv, kring till exempel livsstil, stress, sömn, alkohol- och matvanor och sin yrkesinriktning, och förstås rådgivning kring detta, säger Lena Johansson, verksamhetschef för arbetsmiljöenheten.

Tanken är att alla anställda under veckan ska ta chansen att gå in och läsa om de olika ämnena, svara på frågor, chatta med experter och delta i tävling på temat arbetsmiljö, med fina fikakorgar i pris. Arbetsmiljöenheten utlovar också ett antal filmer kring ämnen som ergonomi, kommunikation och stresshantering.

– Vi vill nå så många som möjligt inom Landstinget med kunskap om vilka resurser det finns i arbetsmiljöarbetet. Därför tar vi också tacksamt emot goda exempel på bra arbetsmiljöåtgärder. Tipsa oss så skriver vi och sprider under veckan, säger Lena Johansson.

Varje dags tema presenteras i Landstingsnyheter, med länk. Det går också att hitta materialet i intranätet: Landstinget/personal/arbetsmiljö och personalhälsa/arbetsmiljö.